

Podstawowe dane osobowe recenzenta

Prof. dr hab. Anna Wesołowska-Firlej
Dziedzina, sztuki muzyczne
Dyscyplina, instrumentalistyka
Akademia Muzyczna – Łódź

Łódź, dnia 28 listopada 2022 r.

Recenzja pracy doktorskiej mgr Liudmily Sivaronavej

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, Rada Dyscypliny Artystycznej, pismo RDA.510.I83(1)2022 z dnia 25.10.2022, sygnowane przez wiceprzewodniczącą Rady Dyscypliny Artystycznej dr hab. Monikę Karwaszewską.

Dotyczy

Uchwały Senatu Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku (Uchwała nr 76/2022) z dnia 30 maja 2022 roku oraz na podstawie art.190 ust.2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. z 2021 r. poz.478 z późn. zm.), w zw. z art.179 ust.1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku *Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*.

Rada Dyscypliny Artystycznej powierzyła mi rolę recenzenta rozprawy doktorskiej w postępowaniu doktorskim Pani **mgr Liudmily Sivaronavej**.

Postępowanie doktorskie w ramach niestacjonarnych studiów doktoranckich zostało wszczęte w dniu 19 października 2020 roku na podstawie wniosku o wyznaczenie promotora, na mocy art. 179 ust. 7 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku *Przepisy wprowadzające ustawę - prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*.

Przekazano mi rozprawę doktorską (promotor dr hab. Paweł Rydel), która zgodnie z art. 187 ust.3 i 4 ustawy stanowi dzieło artystyczne opatrzone opisem w języku polskim i w języku angielskim w celu sporządzenia recenzji.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr **Liudmily Sivaronavej** pt. „*Intermezzi z op. 116-119 Johannesesa Brahmsa. W poszukiwaniu własnej interpretacji*” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD oraz jego opisu. Dzieło artystyczne zawiera nagrania następujących utworów:

Johannes Brahms – Intermezzi:

op. 116: a-moll nr 2, E-dur nr 4, e-moll nr 5, E-dur nr 6,

op. 117: Es-dur nr 1, b-moll nr 2, cis-moll nr 3,

op. 118: a-moll nr 1, A-dur nr 2, f-moll nr 4, es-moll nr 6,

op.119: h-moll nr 1, e-moll nr 2, C-dur nr 3.

Nagranie zostało zrealizowane w Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku 4 października 2022 roku przez p. Piotra Rodaka, realizatora nagrania.

Umiejętności pianistyczne Pani Liudmily Sivaronavej są wysokiej próby. Charakteryzuje je kreatywna technika wykonawcza, uzyskiwanie rozmaitych barw dźwiękowych, swoboda wyrazowa, artykulacyjna, dynamiczna i kolorystyczna. To powoduje, że dzieło artystyczne przedstawione jest w sposób szlachetny i pełen wyrazu. Utwory Brahmsa niosą w sobie wyjątkowy przekaz narracyjny. Zwłaszcza późne dzieła, wśród których znajdują się Intermezza z opusów 116 – 119, charakteryzują to w całej rozciągłości. Znana jest wypowiedź Brahmsa, iż te utwory pisze tylko dla siebie, aby były zwieńczeniem jego pracowitego twórczego życia. W wykonaniu mgr Liudmily Sivaronavej intermezza zagrane są w sposób przemyślany i dojrzały. Ich interpretacja poparta jest także dużą wiedzą stylistyczną i formotwórczą dociekliwością wskazującą na wszechstronne dotarcie Doktorantki do dostępnych materiałów źródłowych.

Intermezza z op.116 przekonują swą interpretacją od pierwszej nuty. Wykonanie charakteryzuje się zachowaniem równowagi środków artystyczno – technicznych. Intermezzo nr. 2 jest zrozumiałe i pełne wyrazu z pięknym początkowym zaśpiewem frazy oraz świetnym rubato w części środkowej. W Intermezzo nr. 4 na uwagę zasługuje szlachetny gatunek brahmsowskiego dźwięku oraz właściwa agogika. Kolejne Intermezza nr. 5 i nr. 6 charakteryzują się precyzją w przedstawieniu skomplikowanych harmonii oraz chorałowym brzmieniem akordów. Stosowna artykulacja podkreśla bogactwo dźwiękowe, a agogika i dynamika wpływają na głęboki wyraz muzyczny. Nieco inne odczucia towarzyszą trzem Intermezzom z op. 117. Są mniej elastyczne agogicznie, bardziej stojące, wręcz zatrzymane na ostatniej wartości w takcie (w części środkowej Intermezza nr. 1). W Intermezzo nr. 2, przy ładnie prowadzonej kantylenie, arpeggia w części środkowej są zbyt rozciągnięte przez co gubią właściwy puls. Niekiedy są też drobne nieczystości dźwiękowe. W Intermezzo nr. 3 mogłoby być więcej rubato, które podkreśliłoby chorałowy charakter utworu. Natomiast Intermezza z op.118 i 119 są znakomite. Odzyskują właściwe brzmienie i interpretację. Intermezzo op. 118 nr. 1 posiada silniejsze kontrasty dynamiczne i wyrazowe. Środki wykonawcze użyte przez Doktorantkę w pozostałych trzech (nr.2, nr.4, nr.6) podkreślają oryginalność tych kompozycji. W Intermezzo A-dur linearny przebieg kolejnych fraz został znakomicie przez Panią Sivaronawą uchwycony. Ciekawa jest też interpretacja kolejnego Intermezza nr.4 z bardzo małą ilością pedału oraz nr.6 zbudowanego od pianissimo do potężnej i znaczącej kulminacji. Intermezza z op. 119 są przykładem niezwykle dojrzałej, kreatywnej i pełnej blasku interpretacji. Ich przebieg, tempa, barwa dźwięku oraz operowanie czasem muzycznym składają się na znakomite wykonanie Doktorantki, które wieńczy dzieło.

Ogólnie stwierdzam, iż nagranie powyższych utworów jest prawdziwym osiągnięciem Doktorantki, które oceniam bardzo wysoko.

Część teoretyczna pracy pt. „*Intermezzi z op. 116-119 Johannesesa Brahmsa. W poszukiwaniu własnej interpretacji*” jest szczegółowym opisem nagranej płyty. Praca składa się z następujących rozdziałów:

Wstęp

Rozdział I: Specyfika osobowości muzycznej Johannesesa Brahmsa

Rozdział II: Twórczość fortepianowa późnego okresu Johannesesa Brahmsa

2.1 Styl, ewolucja i główne gatunki twórczości fortepianowej Johannesesa Brahmsa

2.2 Historia powstania ostatnich dzieł fortepianowych Johannesesa Brahmsa

Rozdział III: Interpretacja Intermezzów z opusów 116-119

Zakończenie

Bibliografia

Pani mgr Liudmila Sivaronava napisała interesującą dysertację doktorską poświęconą zagadnieniom późnego okresu twórczości Johannesesa Brahmsa na przykładzie jego czternastu intermezz. Opis dzieła artystycznego Doktorantki składa się ze *Wstępu*, trzech *Rozdziałów*, *Zakończenia*, *Bibliografii* oraz wersji w jęz. angielskim. Po krótkim *Wstępie*, w którym Autorka przedstawia genezę swojej pracy, powody zainteresowania intermezzami Brahmsa, ich interpretacją na podstawie wydawnictwa Petersa, a także uwagami nad późną fortepianową twórczością kompozytora - następuje *Rozdział I* poświęcony skomplikowanej osobowości muzycznej Johannesesa Brahmsa. Autorka odnosi się do podstawowych faktów z życia kompozytora, mających wpływ na jego wykształcenie oraz późniejszy ogólny rozwój stylu muzycznego. W I Rozdziale Doktorantka opisuje specyfikę muzyki fortepianowej XIX wieku wyrosłej z romantyzmu, mającej silne podłoże filozoficzne i ekspresyjne. Przedstawia na tym tle dochodzenie do własnego języka muzycznego Brahmsa, poprzez jego wykształcenie, wpływy twórczości innych kompozytorów, lektury i własne przemyślenia. Podkreśla wszechstronne zainteresowania kompozytora literaturą, filozofią, naturą, malarstwem i polityką. Duży wpływ na upewnienie własnej drogi twórczej Brahmsa miały również jego przyjaźnie, życie osobiste, fascynacje kompozytorskie, a także obcowanie z elitą intelektualną ówczesnych Niemiec.

Rozdział II poświęcony jest twórczości fortepianowej powstałej w późnym okresie życia Johannesesa Brahmsa. Odnosi się do charakterystycznej techniki kompozytorskiej Brahmsa, ruchu interwałów równoległych, zwłaszcza tercji, sekst i oktaw, polifonizującej faktury, złożonych rytmów oraz specyficznych kolorytów figuracji. Rozdział II poświęcony jest także genezie słowa intermezzo i jego zastosowaniu w różnych formach muzycznych. Przedstawione jest także ewoluowanie powyższej formy w późnej twórczości J. Brahmsa. W rozdziale tym mgr Liudmila Sivaronava przedstawia także historię powstania ostatnich dzieł fortepianowych Johannesesa Brahmsa. Autorka przytacza opinie znakomitych muzykologów i wykonawców,

którzy odnoszą się do nowości kompozytorskich jakie pojawiły się w treści intermezzów. Najczęściej powołuje się na Ekaterinę Carewą, Phlippa Spitta i Sergeja Rogovoja.

Rozdział III przedstawia interpretację Intermezzów z opusów 116 – 119. Autorka dokonuje szczegółowej analizy 14 intermezzów zawartych w opusach 116, 117, 118 i 119. Odnosi się do budowy formalnej dzieł, uwzględnia wszystkie składowe elementy jak - melodykę, harmonię, rytmikę, metrum, agogikę, ornamentykę i artykulację. Doktorantka szczegółowo i z niezwykłym pietyzmem analizuje kolejne intermezza. Podaje genezę ich powstania, opinie wybitnych wykonawców takich jak Maria Judina oraz odnosi się do najsłynniejszych wykonań. Często poszerza wiadomości dotyczące kolejnych dzieł o dodatkowe dygresje, które znakomicie wzbogacają i wyjaśniają treść powyższej pracy. Cechą tej pracy jest niezwykle profesjonalna i dokładna analiza poszczególnych utworów. Uwzględnia ich kolorystykę, pedalizację, fakturę, ekspresję w oparciu o artykulację, melodykę, dynamikę, konstrukcję oraz rytmikę. Autorka podkreśla nowe rozwiązania harmoniczne kompozytora, a także lekkość, a zarazem napięcia i nasilenia ekspresyjne w linii melodycznej powiązane ze strukturami akordowymi. Analiza problemów wykonawczych i interpretacyjnych dokonana przez Doktorantkę w kolejnych intermezzach jest bardzo wartościowa i profesjonalna. Opisuje wszystkie elementy dzieła, których użycie jest niezbędne do właściwego ich wykonania.

Zakończenie pracy zawiera ogólne przemyślenia Doktorantki na temat różnych możliwości interpretacji powyższych utworów. Wskazuje wiele innych czynników, o których pisze: „Na wysokim poziomie sztuki nie istnieje pojęcie prawidłowości, które można zastąpić pojęciem artystycznej sugestywności. Wykonawca-artysta nie obawia się osobliwego, oryginalnego podejścia do interpretowanego dzieła, bo ujawniając własną indywidualność zawsze pamięta o osobowości kompozytora, o specyfice epoki, czasie stworzenia utworu, stylu.”

Dysertacja zawiera również wersję angielską pracy, *Bibliografię* liczącą 14 pozycji oraz 5 źródeł online. Praca napisana jest barwnym, literackim językiem. Niekiedy zdarzają się drobne błędy literowe. Praca jest przykładem wielu przemyśleń Autorki, ciekawym doбором źródeł książkowych. Pod każdym względem oceniam ją bardzo wysoko.

Konkluzja

Obie części pracy doktorskiej mgr **Liudmily Sivaronavej** pt. „*Intermezzi z op. 116-119 Johannes Brahmsa. W poszukiwaniu własnej interpretacji*” są ważnym osiągnięciem Autorki. Znakomite nagranie płyty CD oraz opis dzieła artystycznego, który pozwala poszerzyć i zrozumieć specyfikę ostatniego etapu twórczości fortepianowej Johannes Brahmsa są wielkim osiągnięciem Doktorantki. Głęboka analiza powyższego problemu ma też istotny wpływ na rozwój dyscypliny artystycznej reprezentowany przez Autorkę.

Stwierdzam, iż mgr **Liudmila Sivaronava** wykazała się szeroką wiedzą teoretyczną i praktyczną w zakresie swojej dyscypliny, a jej praca doktorska spełnia wymagania zapisane w ustawie.

Prof. dr hab. Anna Wesołowska-Firlej
Akademia Muzyczna w Łodzi